

HASAN HABENNEKE el-MEYDÂNÎ

Hasan Habenneke'yi hapse atarak mallarına el koydu.

Geleneksel ilimlerde dirayetli bir âlim olmasına rağmen faaliyetlerinin yoğunluğu sebebiyle eser yazmaya imkân bulamayan Hasan Habenneke, 14 Zilkade 1398 (16 Ekim 1978) tarihinde Râbrıtâtü'l-âlemi'l-İslâmî'nin toplantısına katılmaya hazırlandığı bir sırada vefat etti. Çok kalabalık bir cemaatin katıldığı Emevîyye Camii'nde kılınan cenaze namazının ardından Hasan Camii civarına defnedildi.

ABDURRAHMAN HASAN HABENNEKE
EL-MEYDÂNÎ

HASAN b. HASAN b. ALÎ

(الحسن بن الحسن بن علي)

Ebû Muhammed el-Hasen b. el-Hasen
b. Alî b. Ebî Tâlib
(ö. 97/715-16)

Hız. Hasan'ın oğlu.

Muhtemelen 37 (657-58) yılında Medine'de doğdu. Hz. Hasan'ın Havle bint Manzûr'dan olan oğludur. Babası ile aynı adı taşıdığı için çoğunlukla Hasan el-Müsennâ diye anılır.

Çocukluğu ve gençliği hakkında kaynaklarda bilgi yoktur. Evlenme isteğini amcası Hz. Hüseyin'e açınca Hüseyin kızlarından Fâtıma veya Sekîne'den birini almasını tavsiye etti, o da Fâtıma ile evlendi. Kerbelâ Vak'ası'nda (61/680) Hz. Hüseyin'in oğlu Ali el-Asgar'la birlikte katliamdan kurtulan Hasan esir edilip hanımı Fâtıma ile birlikte Küfe'ye götürüldü. Fâtıma'nın I. Yezîd'e müracaatı üzerine ellerinden alınan malları iade edilerek Medine'de ikametlerine izin verildi. Emevî Halifesi Abdülmelik b. Mervân tarafından, Irak halkıyla iş birliği yaparak hilâfeti ele geçirmeye teşebbüs etmekle suçlanıp sürekli baskı altında tutuldu. Biat etmek için Dimaşk'a gitmesinden sonra Abdülmelik, Hz. Peygamber'in Hasan'ın elinde bulunan kılıcını tehditle alan Hicaz Valisi Haccâc b. Yûsuf es-Sekafî'ye bir mektup göndererek onu rahat bırakmasını bildirdi. Sünnî kaynaklarında, Ehl-i beyt'in ileri gelenlerinden olmasına rağmen Iraklı Şii'ler'in yaptığı daveti reddettiği, hatta onlarla mücadeleyi Allah'a yaklaştırmak için kabul ettiği (Zehabî, *A'lâmü'n-nübelâ*, IV, 486), kendisine Resûlullah'ın neslinden olması dolayısıyla hürmet eden bir Râfîzî'yi azarladığı, başka bir Râfîzî'ye de, "Eğer Resûl-i Ekrem'e olan yakınlığımdan dolayı emir-

liğe daha lâyık olduğumu zannediyorsan yanılıyorsun. Çünkü onun için namaz, zekât, oruç gibi ibadetler emirlikten daha efdaldî" dediği (İbn Sa'd, V, 319-320), Ebû Bekir ve Ömer'e lânet okuyan Mugire b. Saîd el-İclî'yi huzurundan kovduğu ve Hz. Peygamber'in, "Ben kimin mevlâsı isem Ali de onun mevlâsıdır" hadisinde halifelüğün kastedilmediğini söylediği rivayet edilir.

Hasan b. Hasan 97 (715-16) yılında altmış yaşlarında Medine'de vefat etti. 99'da (717-18) öldüğüne dair rivayetler de vardır. İbnü'l-Cevzî ise onun 91 (710) yılında vefat ettiğini söyler (*el-Muntazam*, VI, 301). Bazı kaynaklarda otuz beş yaşında öldüğünden bahsediliyorsa da bu doğru değildir. Eşi Fâtıma kabri üzerine bir mescid yaptırmış, fakat bir süre sonra kabirlere mescid yapılmayacağına dair hadis kendisine bildirilince yıktırmıştır. Zeyneb adındaki kızı Emevî Halifesi Velîd b. Abdülmelik'le evlenmiş, ancak kardeşlerine yapılan kötü muameleden dolayı üzüntüsünü dile getirdiği için kocası ile araları açılmış ve boşanmışlardır. Hasan b. Hasan'ın çocuklarından Abdullah, Hasan ve İbrâhîm, Abbâsî Halifesi Ebû Ca'fer el-Mansûr tarafından isyan hazırlıkları içinde oldukları gerekçesiyle Hâşimîyye'de ömürlerinin sonuna kadar hapiste tutulmuşlardır.

Hasan'ın çocuklarından İbrâhîm ve Dâvûd'un nesli Yemen'de İmâmîler ve Süleymânîler; Abdullah'ın nesli Kuzey Afrika'da Süleymânîler, İdrîsîler, Sa'dîler, Filâlîler; Endülûs'te Hammûdîler; Gana'da Benî Sâlih; Mekke'de Benî Katâde, Benî Uhaydir ve Benî Füleyle adlarıyla hüküm sürmüş ve tarihte önemli rol oynamışlardır. İbn Fazlullah el-Ömerî bunları "Düvelü'l-Hasaniyyîn" başlığı altında ele almaktadır (*Mesâlik*, XXIV, 2 vd.). Zeydîler ve bazı Şii grupları imâmetin Hasan b. Hasan ile Ali b. Hüseyin (Zeynelâbidin) ve evlâtlarından başkasına intikal etmeyeceği görüşünü benimsemişlerdir (Riyâd M. Nâsirî, I, 61).

Şii ve Sünnî muhaddislerin "sadûk" olduğu konusunda ittifak ettikleri Hasan b. Hasan babasından, hanımı Fâtıma'dan ve Abdullah b. Ca'fer'den hadis rivayet etmiştir. Oğulları Abdullah ve Hasan, amcasının oğlu Hasan b. Muhammed b. Hanefiyye, Süheyl b. Ebû Sâlih gibi kişiler de ondan rivayette bulunmuşlardır.

Babasından kalan Medine'deki hurmalıkların yıllık gelirinden ihtiyacı kadarını alıp geri kalanını sadaka olarak dağıtan, pek az kimseyle görüşen, vaktinin çoğu-

nu ibadetle geçiren Hasan İslâmîyet'i yâşamadaki hassasiyetiyle tanınmıştır.

BİBLİYOGRAFYA :

Buhârî, "Cenâ'iz", 62, "Meğâzî", 14; a.mlf., *et-Târihu'l-kebir*, II, 289; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, V, 319-320; Zübeyrî, *Nesebü Kureys*, s. 51-53; Halife b. Hayyât, *et-Tabakât* (Zekkâr), II, 598; Taberî, *Târih* (Ebû'l-Fazl), V, 469; Ebû'l-Arab et-Temîmî, *Kitâbü'l-Miḥan* (nşr. Yahyâ Vâhid), Beyrut 1988, s. 313; Hatîb, *Târihu Bağdâd*, IV, 430-436; İbn Asâkir, *Târihu Dumaşk* (Amrevî), XIII, 61-71; İbnü'l-Cevzî, *el-Muntazam*, VI, 301; VII, 183, 212-214; Ali b. Muhammed el-Ömerî, *el-Mecdî* (nşr. Ahmed ed-Dâmgânî), Kum 1409, s. 36; Zehebî, *A'lâmü'n-nübelâ*, IV, 483-487; a.mlf., *Târihu'l-İslâm: sene 81-100*, s. 328-330; İbn Fazlullah el-Ömerî, *Mesâlik*, XXIV, 2 vd.; İbn İnebe, *'Umdetü't-tâlib*, Beyrut, ts. (Dârü'l-Mektebî'l-Hayât), s. 117-120; Meclîsî, *Biḥârü'l-envâr*, Beyrut 1983, XLIV, 166-170; Muhammed Sirâceddin el-Mahzûmî, *Şihâhu'l-aḥbâr*, İstanbul 1306, s. 11, 12; Bedrân, *Tezhibü Târihi Dumaşk*, IV, 165-169; Bâkur Şerif el-Kureşî, *Ḥayâtü'l-İmâmî'l-Ḥasan b. 'Alî*, Beyrut 1403/1983, II, 464; Riyâd M. Nâsirî, *el-Vâkıfiyye*, Meşhed 1988, I, 61; Ebû'l-Kâsım el-Hüvî, *Mu'cemu ricâli'l-hadis*, Kum 1409/1989, IV, 301; Abdücebbar er-Rifâî, *Mu'cemu mâ kütibe 'ani'r-Resûl ve ehlil-beyt*, Tahran, ts. (Vezâret-i Ferheng), VII, 5-60; B. Lewis, "'Alids", *EP* (İng.), I, 401, 402.

RECEP USLU

HASAN HÜKMÎ

(حسن حكيم)

(ö. 1048/1638'den sonra)

Osmanlı reîsülküttâbı, münşî.

Hayatı hakkında fazla bilgi yoktur. Oldukça genç bir yaşta Dîvân-ı Hümâyün kâtipleri zümresine dahil olduğu ve kırk yıldan fazla burada görev yaptığı bilinmektedir. Hükmî lakabının hüküm yazmadaki kabiliyetinden gelmiş olması muhtemeldir.

1006 (1597-98) yılında divanın kırk kademli kâtibinden biri olan Hasan Hükmî, aynı zamanda Vezîriâzam Hadım Hasan Paşa'nın tezkireciliğini de yapmaktaydı. 1604-1605'te reîsülküttâb makamına vekalet etti; hemen ardından 1606'da önce reîsülküttâblığa, birkaç ay sonra da nişanlılığa getirildi. 1614 yılında tekrar reîsülküttâblığa yükseltildi. 1618'de nişancı, 1621'de yeniden reîsülküttâb oldu. Bu dönemde reîsülküttâblık görevi nişanlılığa göre giderek önem kazanmaya başlamıştı. Hasan Hükmî'nin meslek hayatı bu değişikliği gözler önüne seren bir örnektir. Hükmî sonraki yıllarda çeşitli kâtabet görevlerinde bulundu; 1638'de sipahi mukabelecisi iken son defa reîsülküttâblığa getirildi. Ölüm tarihi kesin olarak bilinmemektedir.